

**Ο ρόλος των ΣΔΕΥ- ΕΔΕΑΥ ως νέων θεσμών στην αντιμετώπιση προβλημάτων ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης στο σύγχρονο σχολείο.
Οι απόψεις διευθυντών και εκπαιδευτικών σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Αλεξανδρούπολης**

Μαλκόπουλος Δημήτριος

ΠΕ11 Φυσικής Αγωγής, Δ/ντής ΕΝΕΕΓΥΛ Αλεξανδρούπολης, Δ/βάθμια Εκπ/ση Έβρου
malko7d@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά τις απόψεις διευθυντών και εκπαιδευτικών οκτώ σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Αλεξανδρούπολης για την αποτελεσματικότητα του θεσμού των Επιτροπών Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Ε.Δ.Ε.Α.Υ.). Δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 164 διευθυντές και εκπαιδευτικοί. Τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν τέσσερα ερωτηματολόγια, από τα οποία δύο συμπλήρωσαν οι διευθυντές και δύο οι εκπαιδευτικοί. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι διευθυντές των σχολείων, στα οποία στελεχώθηκαν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ., εκφράζουν την ικανοποίησή τους για το έργο του προσωπικού τους. Όμως και οι διευθυντές και οι εκπαιδευτικοί των σχολείων, στα οποία οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε στελεχώθηκαν, αποτιμούν πως στα σχολεία δημιουργήθηκαν πολλά προβλήματα με τη φοίτηση των μαθητών, τα οποία θα μπορούσαν να επιλύσουν τα στελέχη των Ε.Δ.Ε.Α.Υ., εφόσον θα είχαν στελεχωθεί.

Λέξεις-κλειδιά: Επιτροπή Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Ε.Δ.Ε.Α.Υ.), μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία.

Εισαγωγή

Με τον νόμο 4115/2013 η Ειδική Διαγνωστική Επιτροπή Αξιολόγησης (Ε.Δ.Ε.Α.) μετονομάζεται σε Επιτροπή Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Ε.Δ.Ε.Α.Υ.). Αποτελεί πρωτοβάθμιο όργανο για τη διαγνωστική εκπαιδευτική αξιολόγηση και υποστήριξη των μαθητών και χαρακτηρίζεται καινοτόμος θεσμός του εκπαιδευτικού συστήματος, ενώ προβλέπεται ότι οι Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής Εκπαίδευσης (Σ.Μ.Ε.Α.Ε.) θα αποτελούν και Κέντρα Υποστήριξης Ειδικής Αγωγής Εκπαίδευσης (Ε.Α.Ε.) μιας ενότητας σχολικών μονάδων της γενικής δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης, ανεξαρτήτως βαθμίδας. Αυτές οι ενότητες αποτελούν αποκεντρωμένες αδιαβάθμητες υπηρεσιακές μονάδες της Ε.Α.Ε., ενώ και οι σχολικές μονάδες που τις συνθέτουν συνιστούν Σχολικό Δίκτυο Εκπαίδευσης και Υποστήριξης (Σ.Δ.Ε.Υ.).

Ακόμη, προβλέπεται ότι σε κάθε σχολική μονάδα της γενικής εκπαίδευσης, η οποία ανήκει σε Σ.Δ.Ε.Υ., λειτουργεί Ε.Δ.Ε.Α.Υ., η οποία συγκροτείται από τον διευθυντή της σχολικής μονάδας, από έναν εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής της προσχολικής ή της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, από έναν ψυχολόγο και από έναν κοινωνικό λειτουργό.

Σχετικά με τις γενικές αρμοδιότητες της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. αυτές είναι πολυδιάστατες. Αρχικά, διενεργεί αξιολόγηση για τη διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών του σχολικού δικτύου. Στον ν. 315/2014 επισημαίνεται ότι οι αποφάσεις των μελών της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. έχουν διεπιστημονικό χαρακτήρα και η διαδικασία της διαγνωστικής εκπαιδευτικής αξιολόγησης οργανώνεται από τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στο σχολείο, ενώ στόχο έχει την υποστήριξη των μαθητών, ώστε να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες και τα εμπόδια και να επιλυθούν τα προβλήματα, για να αναπτυχθεί ένα σχολείο για όλους. Ακολούθως, διαμορφώνει πρόγραμμα διαφοροποιημένης διδασκαλίας των μαθητών σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της τάξης, το οποίο στη συνέχεια παρακολουθεί και πραγματοποιεί

συνεργατική διεπιστημονική αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών στη γενική τάξη. Επιπλέον, στο πλαίσιο των καθηκόντων της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. αναφέρεται πως συνεργάζεται με την Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία ή άλλες ιατρικές ή ψυχολογικές δημόσιες υπηρεσίες, με κοινωνικές υπηρεσίες και τις αρμόδιες δικαστικές αρχές.

Βέβαια, οι υποστηρικτικές υπηρεσίες της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δεν περιορίζονται στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία, αλλά προβλέπεται πως έχει τη δυνατότητα να συντονίζει καθώς και να παρακολουθεί δράσεις που αποσκοπούν στην αποτελεσματική στήριξη τόσο του μαθητή όσο και της οικογένειάς του. Προς την κατεύθυνση αυτή οργανώνει προγράμματα στήριξης των οικογενειών των μαθητών.

Επιπρόσθετα, αποβλέποντας στην άμβλυνση των προκαταλήψεων και στη μείωση του στιγματισμού διαμορφώνει προγράμματα πρώιμης παρέμβασης, ενώ παραπέμπει στο Κ.Ε.Σ.Υ. πρώην ΚΕ.Δ.Δ.Υ. για διάγνωση τους μαθητές, οι οποίοι παρά την υποστήριξη συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Με γνώμονα λοιπόν τη συνεργατικότητα και τις αρχές της διεπιστημονικής λειτουργίας τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ., πέρα από την εξατομικευμένη υποστήριξη των μαθητών, μεριμνούν και για τη δημιουργία του ατομικού φακέλου του μαθητή, στον οποίο καταχωρίζονται οι εργασίες, τα φύλλα αξιολόγησης, τα πορίσματα των συναντήσεων, τα σχόλια αλλά και κάθε παρατήρηση που αφορά στην εκπαιδευτική πορεία του μαθητή.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των διευθυντών/τριών, των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού (Ψυχολόγων και Κοινωνικών Λειτουργών), καθώς και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού (Ε.Β.Π.) των σχολικών μονάδων της πόλης της Αλεξανδρούπολης, στις οποίες λειτούργησαν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ., και αυτών, στις οποίες δε λειτούργησαν λόγω μη στελέχωσής τους, ως προς την αποτελεσματικότητα των Ε.Δ.Ε.Α.Υ.

Οι βασικοί στόχοι της έρευνας είναι να εκφράσουν οι διευθυντές/τριες, οι εκπαιδευτικοί, το ειδικό εκπαιδευτικό και το ειδικό βοηθητικό προσωπικό την άποψή τους για τα παρακάτω ερωτήματα, τα οποία αφορούν στον σκοπό, στην οργάνωση της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. καθώς και στις Γενικές Αρμοδιότητες και Γενικές Αρχές λειτουργίας των Ε.Δ.Ε.Α.Υ., όπως καθορίζονται με τον ν. 315/12 Φεβρουαρίου 2014. Αναλυτικά:

1. Όσον αφορά στις απόψεις των εκπαιδευτικών
 - 1.1. Διαμορφώνουν πρόγραμμα διαφοροποιημένης διδασκαλίας για τους μαθητές με διαπιστωμένη δυσκολία μάθησης ή και συμπεριφοράς;
 - 1.2. Παραπέμπουν μαθητές που χρειάζονται υποστήριξη από ειδικές δημόσιες εξωσχολικές υπηρεσίες και γνωμάτευση από το ΚΕ.Δ.Δ.Υ.;
 - 1.3. Οργανώνουν δράσεις κοινωνικής στήριξης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία και των οικογενειών τους;
 - 1.4. Διαμορφώνουν προγράμματα προσχολικής πρώιμης παρέμβασης;
 - 1.5. Σχεδιάζουν και εφαρμόζουν κοινές δραστηριότητες για μαθητές με αναπηρία που φοιτούν σε Σ.Μ.Ε.Α.Ε. και μαθητές χωρίς αναπηρία που φοιτούν σε γενικό σχολείο;
2. Όσον αφορά στις απόψεις των διευθυντών/τριών
 - 2.1. Υποστηρίζουν αποτελεσματικά τα Τμήματα Ένταξης;
 - 2.2. Υποστηρίζουν αποτελεσματικά την παράλληλη στήριξη – συνεκπαίδευση και την κατ' οίκον διδασκαλία μαθητών;
 - 2.3. Συνεργάζονται με φορείς, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες των σχολείων;
 - 2.4. Οργανώνουν παρεμβάσεις στα σχολεία για όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές;

Μέθοδος και δείγμα της εργασίας

Η παρούσα έρευνα είναι δειγματοληπτική. Χρησιμοποιήθηκε ο συνδυασμός ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας, προκειμένου να κατανοηθούν και να ερευνηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών, του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού των σχολικών μονάδων σχετικά με τον σκοπό και την οργάνωση της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. Στην ποσοτική έρευνα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του δομημένου ερωτηματολογίου

(Κυριαζή, 2002), ενώ όσον αφορά στην καταγραφή των απόψεων των διευθυντών/τριών επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα με τη χρήση δομημένης συνέντευξης. Οι διευθυντές/τριες απάντησαν στις ερωτήσεις αναπτύσσοντας γραπτώς τις απόψεις τους με κείμενο ευρείας ανάπτυξης. Έτσι είχαν τον χρόνο να απαντήσουν με νηφαλιότητα, περιορίζοντας τις θυμικές τοποθετήσεις και τη διστακτικότητα.

Διαμορφώθηκαν συνολικά τέσσερα ερωτηματολόγια. Δύο αφορούσαν σχολεία, στα οποία λειτούργησε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ., και δύο ερωτηματολόγια αφορούσαν σχολεία, στα οποία η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε λειτούργησε. Όσον αφορά στα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν στην πρώτη ομάδα των σχολείων, δηλαδή σε εκείνα στα οποία λειτούργησε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ., το ένα ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από τους εκπαιδευτικούς, το ειδικό εκπαιδευτικό και το ειδικό βοηθητικό προσωπικό, οι οποίοι έπρεπε να απαντήσουν σε δεκαεπτά (17) ερωτήσεις με την πεντάβαθμη κλίμακα Likert, ενώ οι διευθυντές/τριες των ίδιων σχολείων κλήθηκαν να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα του θεσμού απαντώντας σε πέντε ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Σχετικά με την ομάδα των σχολείων, στα οποία η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε λειτούργησε, οι εκπαιδευτικοί, το ειδικό εκπαιδευτικό και το ειδικό βοηθητικό προσωπικό απάντησαν σε ερωτηματολόγιο που περιλάμβανε εικοσιοκτώ (28) ερωτήσεις, στις οποίες οι εκπαιδευτικοί θα επέλεγαν ΝΑΙ ή ΟΧΙ, ενώ οι διευθυντές/τριες των σχολείων, όπως και οι συνάδελφοί τους στην πρώτη ομάδα, κλήθηκαν να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα του θεσμού απαντώντας σε πέντε ερωτήσεις ανοικτού τύπου (Πίνακας 1). Βέβαια, θα πρέπει να επισημανθεί ότι και για τα τέσσερα ερωτηματολόγια μέλημά μας ήταν να αποφευχθούν λέξεις και εκφράσεις στιγματιστικές και απορριπτικές, ενώ έπρεπε να εξασφαλίζουν σαφήνεια, πληρότητα και αλληλουχία.

Πίνακας 1: Ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν στα σχολεία

Σχολεία	Εκπαιδευτικοί, ειδικό εκπαιδευτικό και ειδικό βοηθητικό προσωπικό	Διευθυντές/τριες
Λειτούργησε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ.	Ερωτηματολόγιο με δεκαεπτά (17) ερωτήσεις με την πεντάβαθμη κλίμακα Likert	Ερωτηματολόγιο με πέντε (5) ερωτήσεις ανοικτού τύπου
Δε λειτούργησε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ.	Ερωτηματολόγιο με εικοσιοκτώ (28) ερωτήσεις ΝΑΙ ή ΟΧΙ	Ερωτηματολόγιο με πέντε (5) ερωτήσεις ανοικτού τύπου

Μετά τη συγκέντρωση των ερωτηματολογίων, όσον αφορά στα ερωτηματολόγια των εκπαιδευτικών, του ειδικού εκπαιδευτικού και ειδικού βοηθητικού προσωπικού, τα οποία, όπως αναφέραμε, περιείχαν ερωτήσεις κλειστού τύπου, ακολούθησε η καταχώριση των δεδομένων στο στατιστικό λογισμικό SPSS. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των απόψεων των διευθυντών/τριών ήταν η ανάλυση περιεχομένου (Κορρές, 2007).

Ως δείγμα της έρευνας ορίστηκε το διδακτικό προσωπικό, το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό, το ειδικό βοηθητικό προσωπικό και οι διευθυντές /τριες οκτώ σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Αλεξανδρούπολης. Κατά το σχολικό έτος 2017-2018 από τις οκτώ σχολικές μονάδες στις τέσσερις οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στελεχώθηκαν, ενώ στις άλλες τέσσερις οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε στελεχώθηκαν. Διευκρινίζεται ότι στην Αλεξανδρούπολη προβλέπεται να λειτουργήσουν τα Σ.Δ.Ε.Υ. του Εργαστηρίου Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και του Ενιαίου Ειδικού Επαγγελματικού Γυμνασίου – Λυκείου.

Συνολικά, στην έρευνα συμμετείχαν 164 διευθυντές/τριες και εκπαιδευτικοί σε σύνολο 173. Από τους συμμετέχοντες 156 ήταν εκπαιδευτικοί, ειδικό εκπαιδευτικό και ειδικό βοηθητικό προσωπικό και οι 8 διευθυντές/τριες σχολικών μονάδων. Την ομάδα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν αποτελούσαν 40 (25,6%) άνδρες και 116 (74,4%) γυναίκες,

ενώ οι 74 (47,4%) υπηρετούν σε σχολικές μονάδες, οι οποίες ανήκουν σε Ε.Δ.Ε.Α.Υ. που δε στελεχώθηκε, και οι 82 (52,6%) σε σχολικές μονάδες, στις οποίες η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στελεχώθηκε. Τέλος, την ομάδα των 8 διευθυντών/τριών αποτελούσαν 4 άνδρες και 4 γυναίκες και από αυτούς οι 4 ήταν διευθυντές/τριες σε σχολεία, στα οποία οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στελεχώθηκαν, και 4 διευθυντές/τριες στις σχολικές μονάδες, στις οποίες οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε στελεχώθηκαν (Πίνακες 1, 2).

Πίνακας 2: Υπηρεσιακή ιδιότητα και φύλο συμμετεχόντων στην έρευνα

Υπηρεσιακή Ιδιότητα	Φύλο		Σύνολο
	Άνδρες	γυναίκες	
Εκπαιδευτικοί, Ειδικό Εκπαιδευτικό και Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό	40 (25,6%)	116 (74,4%)	156 (100%)
Διευθυντές/τριες	4 (50%)	4 (50%)	8 (100%)
Σύνολο	44	120	164

Πίνακας 3: Υπηρεσιακή ιδιότητα και λειτουργία ή όχι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στη σχολική μονάδα

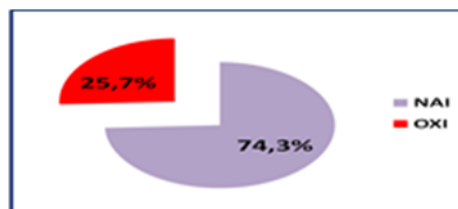
Υπηρεσιακή Ιδιότητα	Υπηρετούν σε σχολικές μονάδες, οι οποίες ανήκουν σε Ε.Δ.Ε.Α.Υ. που δε λειτουργήσει	Υπηρετούν σε σχολικές μονάδες, στις οποίες η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. λειτουργήσει	Σύνολο
Εκπαιδευτικοί, Ειδικό Εκπαιδευτικό και Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό	74 (47,4%)	82 (52,6%)	156 (100%)
Διευθυντές/τριες	4 (50%)	4 (50%)	8 (100%)
Σύνολο	78	86	164

Παρουσίαση των αποτελεσμάτων

Απόψεις των εκπαιδευτικών

Διαμορφώνουν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. πρόγραμμα διαφοροποιημένης διδασκαλίας;

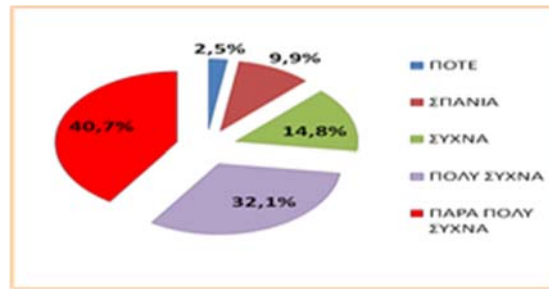
Το 74,3% (55) του προσωπικού των σχολικών μονάδων, στις οποίες οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε στελεχώθηκαν, διαπίστωσαν πως κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους προέκυψαν προβλήματα με τη διαμόρφωση προγράμματος διαφοροποιημένης διδασκαλίας για μαθητές με δυσκολία μάθησης ή και συμπεριφοράς. Παράλληλα, όμως 95% αξιολογούν πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. θα μπορούσαν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους να διαμορφώσουν πρόγραμμα διαφοροποιημένης διδασκαλίας σε συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης.

Σχεδιάγραμμα 1: Διαμόρφωση προγράμματος διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Ανάλογες ήταν και οι αξιολογήσεις του προσωπικού των σχολικών μονάδων, στις οποίες στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. 33 (40,7%) επισημαίνουν πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. του σχολείου τους καταρτίζει πάρα πολύ συχνά προγράμματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας, 26 (32,1%) πολύ συχνά και 12 (14,8%) συχνά, ενώ μόνο 2 (2,5%) αναφέρουν ότι τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ.

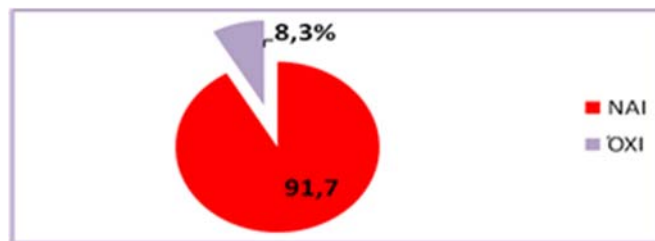
δε διαμορφώνουν ποτέ προγράμματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας σε συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης.

Σχεδιάγραμμα 2: Διαμόρφωση προγράμματος διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Παραπέμπουν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. μαθητές που χρειάζονται υποστήριξη από ειδικές δημόσιες εξωσχολικές Υπηρεσίες και γνωμάτευση από το ΚΕ.Δ.Δ.Υ.;

Ένα συντριπτικό ποσοστό που ανέρχεται στο 91,7%, δηλαδή 33 από το προσωπικό των σχολικών μονάδων, στις οποίες δε στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ., επισημαίνουν πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ θα μπορούσαν, εφόσον η υπηρεσία θα είχε στελεχωθεί, να παραπέμψουν μαθητές που χρειάζονται υποστήριξη σε ειδικές εξωσχολικές υπηρεσίες και φορείς.

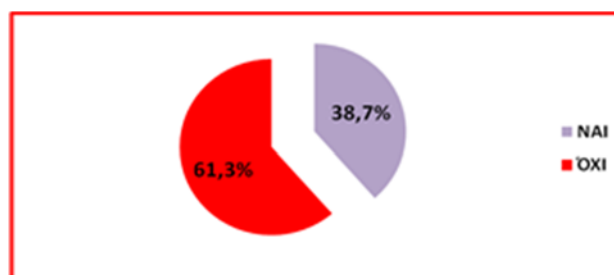

Σχεδιάγραμμα 3: Παραπομπή μαθητών που χρειάζονται υποστήριξη από ειδικές δημόσιες εξωσχολικές Υπηρεσίες και γνωμάτευση από το ΚΕ.Δ.Δ.Υ.

Ανάλογες ήταν και οι αξιολογήσεις του προσωπικού των σχολικών μονάδων, στις οποίες στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. Τριάντα (30) από τους συμμετέχοντες στην έρευνα (36,6%) επισημαίνουν πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. του σχολείου τους παραπέμπουν πάρα πολύ συχνά μαθητές για αξιολόγηση σε αξιολογικούς Φορείς (ΚΕ.Δ.Δ.Υ. ή Ιατροπαιδαγωγικό), 29 (35,4%) πολύ συχνά και 14 (17,1%) συχνά, ενώ μόνο 5 (6,1%) αναφέρουν ότι τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. παραπέμπουν σπάνια μαθητές για αξιολόγηση.

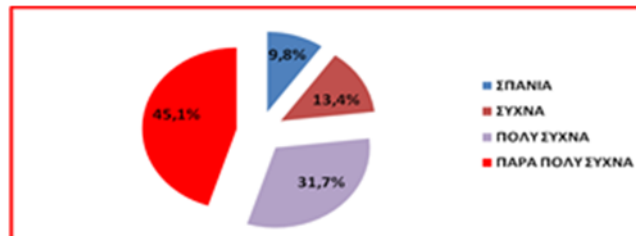
Οργανώνουν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δράσεις κοινωνικής στήριξης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία και των οικογενειών τους ;

Ένα ποσοστό 61,3%, 43 άτομα από το προσωπικό των σχολικών μονάδων, στις οποίες δε στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ., αναφέρουν πως δε διοργανώθηκαν στο σχολείο τους δράσεις που αποσκοπούσαν στην κοινωνική στήριξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία και των οικογενειών τους. Μάλιστα, ένα πολύ υψηλό ποσοστό (94,1%) αισιοδοξούν πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. θα μπορούσαν να διοργανώσουν προγράμματα στήριξης, καθώς διαθέτουν τη θεωρητική γνώση, ενώ μόλις το 5,9% εκφράζουν αντίθετη άποψη.

Σχεδιάγραμμα 4: Οργάνωση δράσεων κοινωνικής στήριξης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία και των οικογενειών τους

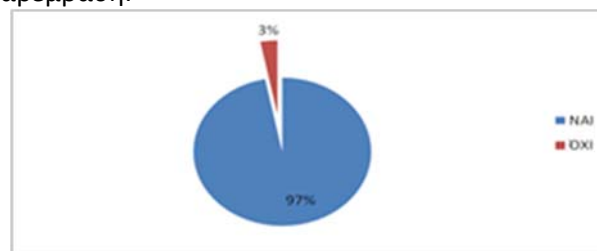
Από την πλευρά του το προσωπικό των σχολικών μονάδων, στις οποίες στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ., εμφανίζεται ιδιαίτερα ικανοποιημένο, αφού επισημαίνουν πως πάρα πολύ συχνά τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. σε ποσοστό 45,1% υποστηρίζουν με δράσεις τους μαθητές αλλά και την οικογένειά τους, το 31,7% πολύ συχνά, το 13,4% συχνά και μόνο 8 (9,8%) εκφράσουν την άποψη πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. διοργανώνουν σπάνια προγράμματα στήριξης.

Σχεδιάγραμμα 5: Οργάνωση δράσεων κοινωνικής στήριξης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία και των οικογενειών τους

Διαμορφώνουν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. προγράμματα προσχολικής πρώιμης παρέμβασης;

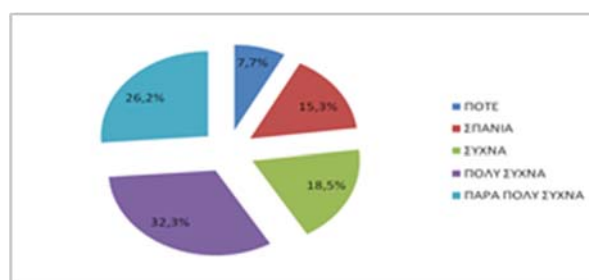
Όσον αφορά σε επιμορφωτικές δραστηριότητες προσχολικής πρώιμης παρέμβασης, το 96,9%, δηλαδή 63 άτομα του προσωπικού των σχολικών μονάδων, στις οποίες δε στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ., αναφέρουν με δυσαρέσκεια πως κατά το τρέχον σχολικό έτος δε διοργανώθηκε στο σχολείο τους καμία επιμορφωτική δραστηριότητα με θέμα την προσχολική πρώιμη παρέμβαση.

Σχεδιάγραμμα 6: Διαμόρφωση προγραμμάτων πρώιμης παρέμβασης

Μάλιστα, με συντριπτικό ποσοστό (95,2%) διατυπώνουν την αισιόδοξη πρόβλεψη πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. θα μπορούσαν να διαμορφώσουν προγράμματα προσχολικής πρώιμης παρέμβασης, ενώ ένα ισχνό ποσοστό, μόλις 4,8%, έχουν αντίθετη άποψη.

Αλλά και το προσωπικό των σχολικών μονάδων στις οποίες στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. εκδηλώνουν την ικανοποίησή τους από τη διοργάνωση προγραμμάτων προσχολικής πρώιμης παρέμβασης που υλοποιούν τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. 17 (26,2%) επισημαίνουν πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. του σχολείου τους διοργανώνουν πάρα πολύ συχνά προγράμματα προσχολικής πρώιμης παρέμβασης, 32,3% πολύ συχνά, 18,5% συχνά, ενώ μόλις 5 (7,7%) εκφράζουν την άποψη πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε διοργανώνουν ποτέ προγράμματα προσχολικής πρώιμης παρέμβασης.

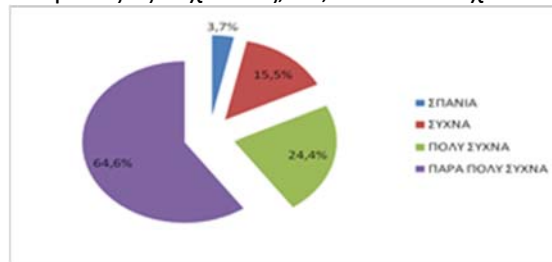

Σχεδιάγραμμα 7: Διαμόρφωση προγραμμάτων πρώιμης παρέμβασης

Σχεδιάζουν και εφαρμόζουν κοινές δράσεις για μαθητές με αναπηρία που φοιτούν σε Σ.Μ.Ε.Α.Ε. και μαθητές χωρίς αναπηρία που φοιτούν στο γενικό σχολείο;

Ένα συντριπτικό ποσοστό (94,3%) του προσωπικού των σχολικών μονάδων, στις οποίες η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε στελεχώθηκε, ευελπιστούν πως το επιστημονικό προσωπικό της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. θα μπορούσε να σχεδιάσει και να εφαρμόσει κοινές δραστηριότητες για μαθητές με αναπηρία που φοιτούν σε Σ.Μ.Ε.Α.Ε. και μαθητές χωρίς αναπηρία που φοιτούν στο γενικό σχολείο.

Όμως, και το προσωπικό των σχολικών μονάδων στις οποίες στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. σε ποσοστό 26,9% εκφράζει την άποψη πως πάρα πολύ συχνά τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. σχεδιάζουν και εφαρμόζουν κοινές δραστηριότητες, 33,3% πολύ συχνά, 24,4% συχνά, ενώ 15,5% σπάνια. Επίσης, οι ίδιοι εκπαιδευτικοί σε ποσοστό 64,6% διαπιστώνουν πως πάρα πολύ συχνά ασκούν τα καθήκοντά τους σε ιδιαίτερο χώρο ή μέσα στην τάξη, όταν χρειάζεται, σε προγραμματισμένη συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς της τάξης, στον χώρο προαυλισμού αλλά και στις προγραμματισμένες εξωσχολικές, 23,2% πολύ συχνά και μόλις 3,7% σπάνια.

Σχεδιάγραμμα 8: Σχεδιασμός και εφαρμογή κοινών δράσεων για μαθητές με αναπηρία που φοιτούν σε Σ.Μ.Ε.Α.Ε. και μαθητές χωρίς αναπηρία που φοιτούν στο γενικό σχολείο

Απόψεις των διευθυντών/τριών

Αποτελεσματική υποστήριξη των Τμημάτων Ένταξης

Την υποστήριξη που προσφέρουν τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στα Τμήματα Ένταξης αναγνωρίζουν και αναδεικνύουν χωρίς κανέναν δισταγμό οι διευθυντές/τριες που στο σχολείο τους η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στελεχώθηκε. Στις μαρτυρίες τους καταθέτουν την άποψη πως η συνεργασία ήταν «τέλεια και αγαστή», «αποτελεσματική» αλλά και «στενή». Επιπλέον, μία διευθύντρια εκφράζει την ικανοποίησή της τονίζοντας πτυχές του έργου της Ε.Δ.Ε.Α.Υ., που τα μέλη της επικεντρώνονται όχι μόνο στους μαθητές των Τμημάτων Ένταξης, αλλά στο έργο τους περιλαμβάνονται και οι «ανάγκες... που αφορούν σε μαθητές των γενικών τάξεων, που υπάρχει μεγαλύτερη ανάγκη».

Ταυτόσημη είναι και η άποψη που διατυπώνουν και οι διευθυντές/τριες στο σχολείο των οποίων η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε στελεχώθηκε. Από τις επιστημονικές τους διαφαίνεται ότι είναι πεπεισμένοι για την αποτελεσματικότητα του έργου που επιτελούν τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ., αφού με έμφαση τονίζουν «οπωσδήποτε ναι!», «είναι βέβαιο», «θα λειτουργούσε πιο αποτελεσματικά το Τμήμα Ένταξης».

Ακόμη, ένας από τους συμμετέχοντες διευθυντές τονίζει πως η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. θα «ενίσχυε οπωσδήποτε αποτελεσματικότερα την αντιμετώπιση των προβλημάτων». Ταυτόχρονα μία διευθύντρια δηλώνει τη δυσaréσκειά της, αναφέροντας πως «δυστυχώς» το Τμήμα Ένταξης καταργήθηκε τον Αύγουστο 2017, όταν ανέλαβε τα καθήκοντά της, και με τον τρόπο αυτόν αναδεικνύει περίτρανα και στηλιτεύει την έλλειψη συνέχειας στη λειτουργία των θεσμών, που οργανώνονται και είτε δε στελεχώνονται έγκαιρα είτε το επόμενο σχολικό έτος αναστέλλεται η λειτουργία τους.

Αποτελεσματική υποστήριξη της παράλληλης στήριξης-συνεκπαίδευσης και της κατ'οίκον διδασκαλίας μαθητών

Τρεις από τους/τις τέσσερις διευθυντές/τριες, που στο σχολείο τους η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στελεχώθηκε, δηλώνουν ότι στο σχολείο τους δε λειτούργησε η παράλληλη στήριξη-συνεκπαίδευση, γιατί δεν εξασφαλίστηκαν οι αναγκαίες πιστώσεις, ώστε να διατεθούν ειδικοί παιδαγωγοί για την υποστήριξη των μαθητών. Ωστόσο, ένας από τους συμμετέχοντες

διευθυντές δημοτικού, στο σχολείο του οποίου εγκρίθηκε παράλληλη στήριξη, εκφράζει την ικανοποίησή του και αναφέρει πως «διαφάνηκε πνεύμα συνεργασίας και υποστήριξης».

Όσον αφορά και στη λειτουργία της κατ' οίκον διδασκαλίας για τη στήριξη των μαθητών, και οι τέσσερις διευθυντές/τριες που στο σχολείο τους στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. αναφέρουν ότι στο σχολείο τους δεν εφαρμόστηκε η κατ' οίκον διδασκαλία. Μάλιστα, από την πλευρά τους και οι διευθυντές/τριες που στο σχολείο τους δε στελεχώθηκε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. εκφράζουν την πεποίθησή τους για την ενδεχόμενη επιτυχία των παρεμβάσεων που δρομολογούν τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. Μάλιστα, μολονότι στο σχολείο και των τεσσάρων διευθυντών δεν υπήρχαν μαθητές με κατ' οίκον διδασκαλία, όμως και στην περίπτωση αυτή με έμφαση αναφέρουν ότι «ναι!! θα βοηθούσε», αλλά και «... προφανώς και θα ήταν αποτελεσματικότερη με την Ε.Δ.Ε.Α.Υ. σε λειτουργία», εφόσον υπήρχε η ανάγκη της κατ' οίκον διδασκαλίας.

Συνεργασία με φορείς, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες των σχολείων

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των τεσσάρων διευθυντών/τριών, που η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. του σχολείου τους δε στελεχώθηκε, στην περίπτωση που αντιμετώπισαν προβλήματα στο σχολείο τους δεν απευθύνθηκαν για υποστήριξη και εξασφάλιση βοήθειας σε έναν μόνο φορέα, αλλά αξιοποίησαν κάθε διαθέσιμο δημόσιο φορέα που λειτουργεί στην πόλη μας.

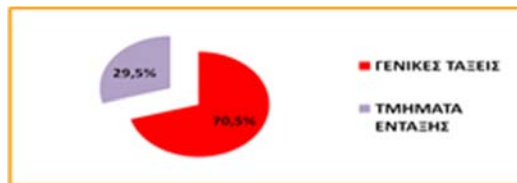
Συγκεκριμένα, σε δύο περιπτώσεις οι διευθυντές/τριες αναφέρουν πως απευθύνθηκαν στους Σχολικούς Συμβούλους γενικής και ειδικής αγωγής, ενώ ένας άλλος φορέας, στον οποίο αναζήτησαν υποστήριξη οι διευθυντές/τριες, ήταν το ΚΕ.Δ.Δ.Υ. Έβρου. Επίσης, άλλοι φορείς, στους οποίους απευθύνθηκαν οι διευθυντές ήταν η Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία, η Επιμελήτρια Ανηλίκων Εισαγγελίας Αλεξανδρούπολης, ο Περιφερειακός Διευθυντής Εκπαίδευσης, η Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ιδιώτες επιστήμονες (κοινωνιολόγοι, παιδοψυχολόγοι).

Ως προς τον βαθμό της αποτελεσματικότητας που είχε η συνεργασία με τους φορείς, ώστε να αντιμετωπιστούν εποικοδομητικά οι δυσκολίες, οι απαντήσεις των τεσσάρων διευθυντών/τριών, που στο σχολείο τους η Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δε στελεχώθηκε, διαφοροποιούνται. Ένας διευθυντής δημοτικού δηλώνει την απογοήτευσή του επισημαίνοντας πως το αίτημά του ήταν «... χωρίς ανταπόκριση» και «όταν τελικά την είχαμε ήταν αργά», ενώ, όπως τονίζει, και «... τα αποτελέσματα δεν ήταν εμφανή». Μάλιστα, τα ισχνά αποτελέσματα από την παρέμβαση που ζήτησαν μία διευθύντρια τα συνδέει αιτιολογικά με το γεγονός πως στο σχολείο τους «δεν λειτουργεί η Ε.Δ.Ε.Α.Υ...» όχι μόνο το τρέχον σχολικό έτος αλλά και στα προηγούμενα.

Απεναντίας, οι άλλοι δύο διευθυντές εκφράζουν την ικανοποίησή τους και τονίζουν πως η συνεργασία καρποφόρησε και ήταν εποικοδομητική. Μάλιστα, δηλώνουν με έμφαση πως «Ναι, βοήθησε σημαντικά!», ενώ χαρακτηρίζουν τη συνεργασία με τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας και τους νομικούς «εξαιρετική» και με διάχυτη αισιοδοξία ευελπιστούν πως «τα αποτελέσματα θα φανούν σε «βάθος» χρόνου, καθώς κάποιες δράσεις λειτουργούν μακροπρόθεσμα».

Παρεμβάσεις των Σ.Δ.Ε.Υ. στα τέσσερα σχολεία, στα οποία λειτούργησε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ.

Ένα άλλο εύρημα της εργασίας μας αφορά στη δραστηριοποίηση των μελών των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. και περιλαμβάνει την υλοποίηση στοχευμένων εκπαιδευτικών και ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες όλων των μαθητών. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των Διευθυντών/τριών το προσωπικό των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. πραγματοποίησε συνολικά στα τέσσερα σχολεία της Αλεξανδρούπολης 61 εξατομικευμένες παρεμβάσεις παιδαγωγικής και συμβουλευτικής στήριξης σε μαθητές. Από αυτές 18 αφορούσαν μαθητές των τμημάτων ένταξης και 43 των γενικών τάξεων.

Σχεδιάγραμμα 6: Παρεμβάσεις των Σ.Δ.Ε.Υ. στα τέσσερα σχολεία, στα οποία λειτούργησε η Ε.Δ.Ε.Α.Υ.

Συζήτηση και συμπεράσματα

Η παρούσα μελέτη σκόπευε να καταγράψει τις απόψεις διευθυντών/τριών σχολικών μονάδων, των εκπαιδευτικών, του ειδικού εκπαιδευτικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού για την αποτελεσματικότητα των Ε.Δ.Ε.Α.Υ.

Όσον αφορά στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα «διαμορφώνουν οι Ε.Δ.Α.Υ. πρόγραμμα διαφοροποιημένης διδασκαλίας για τους μαθητές με διαπιστωμένη δυσκολία μάθησης ή και συμπεριφοράς» από τα ευρήματα της παρούσας εργασίας γίνεται εμφανές ότι οι εκπαιδευτικοί, το ειδικό εκπαιδευτικό και το ειδικό βοηθητικό προσωπικό των σχολικών μονάδων δηλώνουν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από το έργο των μελών των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. Συγκεκριμένα, διαπιστώνεται ότι τα μέλη των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. διαμορφώνουν προγράμματα διαφοροποιημένης διδασκαλίας, τα οποία στη συνέχεια παρακολουθούν και πραγματοποιούν συνεργατική διεπιστημονική αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών και των προβλημάτων συμπεριφοράς.

Αναφορικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα «παραπέμπουν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. μαθητές που χρειάζονται υποστήριξη από ειδικές δημόσιες εξωσχολικές υπηρεσίες και γνωμάτευση», οι απόψεις των εκπαιδευτικών αποκαλύπτουν ότι τα μέλη των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. συνεργάζονται εποικοδομητικά με υποστηρικτικές υπηρεσίες, προκειμένου να υποστηριχτούν αποτελεσματικά και να αξιολογηθούν οι μαθητές, για να αποκτήσουν γνωμάτευση. Η αξιολόγηση ενός μαθητή προκύπτει μετά την αξιοποίηση πληροφοριών, οι οποίες αντλούνται από ποικίλες πηγές (γονείς, εκπαιδευτικοί, επαγγελματίες υγείας κ.λπ.). Η ομάδα των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. που την οργανώνει αποτελείται από ειδικούς και αποσκοπεί στο πώς θα ανταποκριθεί πιο αποτελεσματικά ο μαθητής στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Όσον αφορά στη διαγνωστική εκπαιδευτική αξιολόγηση, υπάρχει η άποψη πως η καλύτερη πρακτική για την αξιολόγηση, τη διάγνωση και την αναγνώριση των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες είναι να δέχονται πριν από την ψυχο-εκπαιδευτική αξιολόγηση μια σειρά από εξατομικευμένες παρεμβάσεις. Αναλυτικά, οι περισσότεροι μαθητές, οι οποίοι συμπεριλαμβάνονται στην κατηγορία των μαθησιακών δυσκολιών, θα αναγνωρίζονται από το σχολείο με διαδικασίες προοδευτικής αξιολόγησης και επαρκή πάντοτε τεκμηρίωση που θα περιλαμβάνει τη συνολική αξιολόγηση των μαθησιακών αναγκών και τη χρήση εναλλακτικών στρατηγικών από τον εκπαιδευτικό της τάξης, τη συνεργασία με τον γονέα και τον μαθητή, αλλά και τη συνεργασία με το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου, με αποτέλεσμα την παραπομπή στην υποστηρικτική ομάδα του σχολείου, η οποία θα μεριμνήσει για την παροχή περαιτέρω βοήθειας στον μαθητή αλλά και για τον συντονισμό των υπηρεσιών υποστήριξης και τέλος την πιθανή παραπομπή του μαθητή για ψυχο-εκπαιδευτική αξιολόγηση, ώστε να αξιολογηθούν η ύπαρξη, η φύση, η σοβαρότητα και οι εκπαιδευτικές συνέπειες μιας ενδεχόμενης μαθησιακής δυσκολίας.

Ακόμη, σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα (Μανδέλλου, Μαργίδου, Γκουντή, 2015), τα οποία αφορούν στην αποτίμηση της υποστήριξης των ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών σε σχολικές μονάδες που συγκροτούν Ε.Δ.Ε.Α.Υ., αφενός διαπιστώνονται οι τεράστιες ανάγκες των γενικών σχολείων για υποστήριξη από ψυχοκοινωνική υπηρεσία και αφετέρου αποτιμάται ως ουσιαστική η σημασία της εκπόνησης βιωματικών προγραμμάτων, ώστε να επιτευχθεί απρόσκοπτα η συμπερίληψη των μαθητών στη γενική εκπαίδευση. Σε επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν σε σχολικές μονάδες από τα μέλη του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού, τα οποία οργάνωσαν ομαδικές βιωματικές δράσεις, διαπιστώθηκε πως τα

αποτελέσματα ήταν θετικά για γονείς, μαθητές αλλά και εκπαιδευτικούς (ενημέρωση, επικοινωνιακή συνεργασία), γεγονός που οδήγησε στην ενεργό συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων στον σχεδιασμό της ενταξιακής διαδικασίας, στην άρση προκαταλήψεων και στην ανάπτυξη κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων.

Σχετικά με το τρίτο ερευνητικό ερώτημα, αν δηλαδή οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. οργανώνουν δράσεις κοινωνικής στήριξης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία και των οικογενειών τους, οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν την ικανοποίησή τους και υποστηρίζουν πως τα μέλη της Ε.Δ.Ε.Α.Υ. συντονίζουν την κοινωνική στήριξη των μαθητών αλλά και της οικογένειάς τους. Οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία σε σύγκριση με τους συμμαθητές τους αντιμετωπίζουν στο σχολείο μεγαλύτερα προβλήματα, τα οποία σε συνδυασμό με τα ατομικά, τα οικογενειακά και τα κοινωνικά προβλήματα μπορεί να τους οδηγούν σε δυσκολίες προσαρμογής, σε χαμηλές επιδόσεις ή σε σχολική αποτυχία και σε εγκατάλειψη της φοίτησης (Παπαδόπουλος, 1998). Για τον λόγο αυτόν το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, αναγνωρίζοντας την αποτελεσματικότητα του έργου που προσφέρουν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στην υλοποίηση του βραχυχρόνιου προγράμματος παρέμβασης, στην εξειδίκευση των βασικών αξόνων των εξατομικευμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης των μαθητών καθώς και στην υποστήριξη και την παρακολούθηση της εκπαιδευτικής και ψυχοκοινωνικής πορείας των μαθητών, προτείνει τη σύσταση ομάδων εκπαιδευτικής υποστήριξης μαθητών/τριών στις σχολικές μονάδες, στις οποίες δε λειτουργεί η Ε.Δ.Ε.Α.Υ., και τον διορισμό ψυχολόγων στα ΕΠΑΛ, σύμφωνα με τον Νόμο Φ25γ/137911/Δ4/23-8-2018 (ΦΕΚ 3622/Β/24-8-2018).

Όσον αφορά στο τέταρτο ερευνητικό ερώτημα, αν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. διαμορφώνουν προγράμματα προσχολικής πρώιμης παρέμβασης, οι εκπαιδευτικοί εκδηλώνουν την ικανοποίησή τους και υποστηρίζουν ότι το έργο των μελών των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. που αναφέρεται στα προγράμματα προσχολικής πρώιμης παρέμβασης είναι αποτελεσματικό. Σχετικά με την πρώιμη παρέμβαση (Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής, 2005), στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι η πρόγνωση των μαθησιακών δυσκολιών είναι καλύτερη, όταν γίνει πρώιμη ανίχνευση (Καραπέτσας, Βούλγαρη, 1999) και όταν τα προγράμματα παρέμβασης προσαρμόζονται στον βαθμό γλωσσικής ωρίμανσης των μαθητών (Τζουριάδου, Χριστοπούλου, Φιλιππίδου, 1995). Αυτό συμβαίνει, γιατί, μολονότι η πλειονότητα των μικρών μαθητών που ξεκινούν το νηπιαγωγείο προσαρμόζονται απρόσκοπτα στις απαιτήσεις του σχολικού προγράμματος, ένα χαμηλό ποσοστό νηπίων αντιμετωπίζει δυσκολίες, με αποτέλεσμα να υστερούν συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους στο να αποκτήσουν δεξιότητες γραμματισμού και αριθμητικής (Κυπριωτάκη, Φραγγογιάννη, 2010).

Σχετικά με το ερευνητικό πέμπτο ερώτημα αν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. σχεδιάζουν και εφαρμόζουν κοινές δραστηριότητες για μαθητές με αναπηρία που φοιτούν σε Σ.Μ.Ε.Α.Ε. και μαθητές χωρίς αναπηρία που φοιτούν σε γενικό σχολείο, οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν δημιουργικό το έργο των μελών της διεπιστημονικής ομάδας. Η υλοποίηση δράσεων συνεργασίας γενικών σχολείων και σχολείων ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης προωθεί τη γόνιμη αλληλεπίδραση, την κατανόηση μεταξύ των μαθητών, ενώ παράλληλα συνεισφέρει και στην άμβλυση προκαταλήψεων και την αποδοχή της διαφορετικότητας.

Ακολούθως, αναφορικά με τις απόψεις των διευθυντών/τριών των σχολικών μονάδων για το έργο των Ε.Δ.Ε.Α.Υ., στα δύο πρώτα ερευνητικά ερωτήματα «αν τα μέλη τους υποστηρίζουν αποτελεσματικά τα Τμήματα Ένταξης, την παράλληλη στήριξη – συνεκπαίδευση και την κατ' οίκον διδασκαλία μαθητών» οι απόψεις που εκφράζονται είναι ικανοποιητικές. Θεωρούν πως οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. υποστηρίζουν αποτελεσματικά τα τμήματα ένταξης, την παράλληλη στήριξη – συνεκπαίδευση και την κατ' οίκον διδασκαλία, ενώ εισηγούνται τον τρόπο με τον οποίο θα αξιολογούνται οι μαθητές τους σε όλα τα επίπεδα με τη σύμφωνη γνώμη των συλλόγων διδασκόντων.

Επίσης, όσον αφορά στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα για το δίκτυο συνεργασίας των Ε.Δ.Ε.Α.Υ με φορείς, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες των σχολείων και αν η

συνεργασία ήταν αποτελεσματική, και πάλι οι αξιολογήσεις των διευθυντών εκφράζουν την ικανοποίησή τους, γιατί προωθούν τη συνεργασία με φορείς, συντονίζουν το έργο των σχολικών μονάδων και ενδυναμώνουν τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία, ενώ διενεργούν αξιολόγηση για τη διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών.

Στο τέταρτο ερευνητικό ερώτημα «Οργανώνουν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. παρεμβάσεις στα σχολεία για όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές» οι απόψεις που διατυπώνονται εκφράζουν και πάλι την ικανοποίηση των διευθυντών/τριών, καθώς πιστεύουν ότι το έργο της υποστήριξης των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. δεν επικεντρώνεται μονοδιάστατα στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία, αλλά είναι πολύπλευρο και περιλαμβάνει όλους τους μαθητές των σχολικών μονάδων χωρίς διακρίσεις, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες και τα εμπόδια και να επιλυθούν τα προβλήματα που αναφύονται.

Από την έρευνά μας διαπιστώθηκε ότι το έργο των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. θεωρείται εποικοδομητικό, καθώς συγκλίνουν οι απόψεις των διευθυντών/τριών και των εκπαιδευτικών των σχολείων τόσο αυτών στα οποία λειτούργησαν οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. όσο και αυτών στα οποία δε λειτούργησαν. Έτσι, τεκμηριώνεται αδιάσειστα ο χαρακτηρισμός των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. ως νέου καινοτόμου θεσμού του εκπαιδευτικού μας συστήματος, ώστε να υποστηριχτούν οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και με αναπηρία και γενικά να οργανωθεί η παροχή εκπαίδευσης και η λειτουργία του σχολείου.

Επιπλέον, με αφετηρία τις παραπάνω διαπιστώσεις θα μπορούσαμε να επισημάνουμε ότι με την ίδρυση των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. εγκαταλείπεται το ιατροκεντρικό μοντέλο ερμηνείας που προωθεί την άποψη ότι οι ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες οφείλονται σε ενδογενείς αδυναμίες και ελλείψεις του μαθητή και για τον λόγο αυτόν χρησιμοποιεί τυποποιημένες κλινικές δοκιμασίες, ενώ συγκρίνει τον μαθητή με κριτήριο τις επιδόσεις, τους μέσους όρους και τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά (Πολυχρόνη, 2011).

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε με γνώμονα τα ευρήματα της μελέτης μας να επισημάνουμε πως η λειτουργία των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. στηρίζεται στις νέες αντιλήψεις που απορρέουν από τις Διεθνείς Συμβάσεις για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και για την εκπαίδευση των παιδιών (UNESCO, 1994). Παράλληλα, καθώς οι Ε.Δ.Ε.Α.Υ. αναπτύσσουν πρακτικές υποστήριξης και επιπρόσθετες συμπληρωματικές υπηρεσίες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ενισχύουν με διεπιστημονικό τρόπο τη σχολική μονάδα και τον εκπαιδευτικό στο σχολείο, γεγονός που αποτελεί συστατικό στοιχείο της κοινής εκπαίδευσης όλων των μαθητών χωρίς στιγματιστικές διακρίσεις και παραγκωνισμούς.

Αναφορές

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ.) (2000). *Ένταξη: Ουτοπία ή πραγματικότητα; Η εκπαιδευτική και πολιτική διάσταση της ένταξης μαθητών με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής (2005). *Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση. Ανάλυση των Καταστάσεων στην Ευρώπη. Βασικές Απόψεις και Συστάσεις*. Βρυξέλλες: Victoria Soriano.

Θεοδωρίδου, Ζ. (2008). Το εξατομικευμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης. *Μέτρο 1.1.: «Βελτίωση των συνθηκών ένταξης στο εκπαιδευτικό σύστημα ατόμων ειδικών κατηγοριών». «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών – γονέων παιδιών με αναπηρίες και γονέων μαθητών με αναπηρίες»*. (σ.σ. 263-275). Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: Αθήνα.

Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2015). Οδηγός για τον εκπαιδευτικό. *«Εργαλεία Σύγχρονης Προσέγγισης της Διαφοροποιημένης Παιδαγωγικής για το Γυμνάσιο»*. «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών» με κωδικό ΟΠΣ: 295450. Αθήνα: 2015. Επιμέλεια: Κωνσταντίνα Λαμπροπούλου, Γεωργία Παπασταυρινίδου, Λία Τσερμίδου, Αθηνά-Άννα Χριστοπούλου, Αθηνά Ζώνιου-Σιδέρη.

Καραπέτσας, Α.Β., Βούλγαρη, Κ. (1999). Επιδημιολογική έρευνα πρόβλεψης μαθησιακών δυσκολιών. Στο Χάρης, Κ.Π., Πετρουλάκης, Ν.Β., Νικόδημος, Σ. (Επιμελητές έκδοσης). *Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου*, 343-344. Αθήνα: Ατραπός.

Κοντοπούλου, Μ. (2001). Συμβουλευτική γονέων στα πλαίσια της πρώιμης παρέμβασης: Η συμβολή των εκπαιδευτικών. Στο Μ. Τζουριάδου (επιμ.), *Πρώιμη παρέμβαση, σύγχρονες τάσεις και προοπτικές* (σ.σ. 160-183). Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.

Κορρές, Κ. (2007). Μία διδακτική προσέγγιση των μαθημάτων Θετικών Επιστημών με τη βοήθεια Νέων Τεχνολογιών. Διδακτορική διατριβή. Τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης. Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Κυπριωτάκη, Μ. & Φραγγογιάννη, Μ.-Ε. (2010). Η οικογένεια στο πλαίσιο της πρώιμης υποστηρικτικής παρέμβασης. Στο *Πρώιμη παρέμβαση. Διεπιστημονική θεώρηση*. (Επιστημονική Επιμ.) Α.Ν. Κορνηλάκη, Μ.Α. Κυπριωτάκη, Γ. Μανωλίτσης (σ.σ.125-142). Αθήνα.

Κυπριωτάκη, Μ. (2009). Πρώιμη υποστηρικτική παρέμβαση: Για μια αισιόδοξη έκβαση σε κάθε μορφή ανεπάρκειας. *Επιστήμες της αγωγής*, 2(2), 21-32.

Κυπριωτάκης, Α. (2001). *Μια παιδαγωγική, ένα σχολείο για όλα τα παιδιά. Σύγχρονες αντιλήψεις και εκπαίδευσης των παιδιών με εμπόδια στη ζωή και στη μάθηση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κυριαζή, Ν. (2002). *Η Κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μανδέλλου, Μ., Μαργίδου, Σ. & Γκουντή, Π. (2015). Αποτίμηση της λειτουργίας του θεσμού των ΣΔΕΥ (Σχολικό Δίκτυο Εκπαίδευσης και Υποστήριξης). *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015, 789-797.

Μπάστα, Ζ. (2015). Διαχείριση και τροποποίηση συμπεριφορών στη σχολική τάξη. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015, 906-913.

Παπαδόπουλος, Ν. (1998). Η αποτυχία των μαθητών ως πρόβλημα του εκπαιδευτικού συστήματος – Επισημάνσεις, κίνητρα και δυνατότητες βελτίωσης. Στο: Α. Κωσταρίδου-Ευκλείδη (επιμ.) *Τα κίνητρα στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Πολυχρόνη, Φ. (2011). Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες. Αθήνα: Πεδίο

Τζουριάδου, Μ., Χριστοπούλου, Λ., Φιλιππίδου, Σ. (1995). Προβλήματα λόγου στην προσχολική ηλικία. Έγκαιρη διάγνωση-πρόληψη (ερευνητική μελέτη). Στο Καϊλα, Μ., Πολεμικός, Ν., Φιλίππου, Γ. (Επιμελητές έκδοσης). *Άτομα με ειδικές ανάγκες*. Τόμος Β', 508. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Τζουριάδου, Μ., Κουτσού, Σ., Κυδωνιάτου, Ε., Σταγιόπουλος, Π., Σταθοπούλου, Ρ. & Τζελέπη, Θ. (2001). Ο θεσμός των ειδικών τάξεων: Δομή ένταξης ή περιθωριοποίησης των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Στο: Μ. Τζουριάδου (επιμ.). *Πρώιμη Παρέμβαση*, Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς.

UNESCO, (1994). *Διακήρυξη της Σαλαμάνκα και πλαίσιο δράσης για την ειδική αγωγή. Παγκόσμια διάσκεψη για την Ειδική Αγωγή*, Σαλαμάνκα, Ισπανία, 7-10 Ιουνίου.

Νόμος 4115/30 Ιανουαρίου 2013, Άρθρο 39 «Θέματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης».

Νόμος 315/12 Φεβρουαρίου 2014, Αριθμ. 17812/Γ6, «Νόμιμη σύσταση των Ε.Δ.Ε.Α.Υ. και καθορισμός των ιδιαίτερων καθηκόντων των μελών και συντονιστών αυτών».

Εγκύκλιος 220703 /Δ3/ 21/12/2018 «Σύσταση ομάδων εκπαιδευτικής υποστήριξης μαθητών/τριών στις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης».

Νόμος Φ25γ/137911/Δ4/23-8-2018 (ΦΕΚ 3622/Β/24-8-2018) «Μια Νέα Αρχή στα ΕΠΑ.Λ. - Υποστήριξη Σχολικών Μονάδων ΕΠΑ.Λ.».